

Promemoria

Förlängd giltighetstid för yrkeskompetensbevis

Promemorians huvudsakliga innehåll

Promemorian innehåller förslag om en ändring av lagen om yrkesförarkompetens med anledning av det virus som orsakar covid-19. Genom ändringen införs ett bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter om förlängd giltighetstid för yrkeskompetensbevis och om vissa undantag från lagen. Det föreslås också ändringar av förordningen om yrkesförarkompetens som utökar möjligheterna till distansutbildning.

Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 februari 2021 och upphöra att gälla den 1 augusti 2021.

Innehållsförteckning

1	Författningsförslag.....	3
1.1	Förslag till lag om ändring i lagen (2007:1157) om yrkesförarkompetens	3
1.2	Förslag till lag om ändring i lagen (2007:1157) om yrkesförarkompetens	4
1.3	Förslag till förordning om ändring i förordningen (2007:1470) om yrkesförarkompetens	5
1.4	Förslag till förordning om ändring i förordningen (2007:1470) om yrkesförarkompetens	6
2	Ärendet och dess beredning	7
3	Bakgrund.....	7
4	Ett bemyndigande om förlängd giltighetstid och vissa undantag.....	9
5	Utökade möjligheter till distansutbildning.....	11
6	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.....	12
7	Konsekvenser.....	14
8	Författningskommentar.....	18
8.1	Förslaget till lag om ändring i lagen (2007:1157) om yrkesförarkompetens	18
8.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (2007:1157) om yrkesförarkompetens	19

1 Författningsförslag

1.1 Förslag till lag om ändring i lagen (2007:1157) om yrkesförarkompetens

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2007:1157) om yrkesförarkompetens att det ska införas en ny paragraf, 13 kap. 3 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

13 kap.

3 §¹

Regeringen får meddela föreskrifter om förlängd giltighetstid för yrkeskompetensbevis. En förlängning får inte gälla längre än sex månader.

Regeringen får meddela föreskrifter om undantag från kravet på yrkeskompetensbevis. Ett undantag får bara avse den som haft ett yrkeskompetensbevis vars giltighetstid har löpt ut under perioden den 1 november 2020–31 januari 2021 och får inte gälla längre än sex månader.

Denna lag träder i kraft den 1 februari 2021.

¹ Tidigare 13 kap. 3 § upphävd genom 2020:359.

1.2 Förslag till lag om ändring i lagen (2007:1157) om yrkesförarkompetens

Härigenom föreskrivs att 13 kap. 3 § lagen (2007:1157) om yrkesförarkompetens ska upphöra att gälla.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2021.

2. De förlängningar av giltighetstiden för yrkeskompetensbevis som följer av sådana föreskrifter som meddelats med stöd av den upphävda paragrafen fortsätter dock att gälla i de fall de hänför sig till tiden efter utgången av juli 2021.

1.3 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2007:1470) om yrkesförarkompetens

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (2007:1470) om yrkesförarkompetens

dels att 3 kap. 3 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 4 kap. 9 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

3 §

Fortbildningen ska vara lärarledd och innehålla både teoretiska och praktiska moment. Den får bedrivas med hjälp av informations- och kommunikationstekniska verktyg eller avancerade simulatorer. Sådana verktyg får innefatta lärande på distans. Fortbildningen får *dock* bestå av *högst tolv timmars* lärande på distans.

Fortbildningen ska vara lärarledd och innehålla både teoretiska och praktiska moment. Den får bedrivas med hjälp av informations- och kommunikationstekniska verktyg eller avancerade simulatorer. Sådana verktyg får innefatta lärande på distans. Fortbildningen *får helt bestå av* lärande på distans.

4 kap.

9 §

Ett yrkeskompetensbevis ska gälla i ytterligare sex månader från den dag då giltighetstiden annars skulle ha löpt ut, om denna dag infaller under perioden den 1 februari 2021–31 juli 2021.

Den som har ett yrkeskompetensbevis vars giltighetstid har löpt ut under perioden den 1 november 2020–31 januari 2021 ska under sex månader från det att beviset löpte ut inte omfattas av kravet på yrkeskompetensbevis.

---

1. Denna förordning träder i kraft den 1 februari 2021.

2. Den som har tillstånd att bedriva utbildningsverksamhet enligt 8 kap. lagen (2007:1157) om yrkesförarkompetens får till och med den 31 juli 2021 till Transportstyrelsen anmäla de anpassningar av utbildningsplanen som följer av de nya föreskrifterna utan att behöva göra en sådan ansökan som avses i 5 kap. 2 a §.

1.4 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2007:1470) om yrkesförarkompetens

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (2007:1470) om yrkesförarkompetens

dels att 4 kap. 9 § ska upphöra att gälla,

dels att 3 kap. 3 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

3 §

Fortbildningen ska vara läroledd och innehålla både teoretiska och praktiska moment. Den får bedrivas med hjälp av informations- och kommunikationstekniska verktyg eller avancerade simulatorer. Sådana verktyg får innefatta lärande på distans. Fortbildningen får *helt bestå* av lärande på distans.

Fortbildningen ska vara läroledd och innehålla både teoretiska och praktiska moment. Den får bedrivas med hjälp av informations- och kommunikationstekniska verktyg eller avancerade simulatorer. Sådana verktyg får innefatta lärande på distans. Fortbildningen får *dock* bestå av *högst tolv timmars* lärande på distans.

---

1. Denna förordning träder i kraft den 1 augusti 2021.

2. I punkten 2 övergångsbestämmelserna till lag (2020:000) om ändring i lagen (2007:1157) finns bestämmelser om förlängningar av giltighetstiden för yrkeskompetensbevis som hänför sig till tiden efter utgången av juli 2021.

2 Ärendet och dess beredning

Den 24 april 2020 remitterades promemorian Förlängd giltighetstid för yrkeskompetensbevis. I promemorian, som tagits fram i anledning av spridningen av det virus som orsakar covid-19, lämnades förslag om ändringar i lagen (2007:1157) om yrkesförarkompetens.

Den 7 maj 2020 beslutade regeringen propositionen Förlängd giltighet för yrkeskompetensbevis (prop. 2019/20:165). De föreslagna ändringarna innebar att det i lagen om yrkesförarkompetens infördes bemyndiganden för regeringen att meddela föreskrifter om förlängd giltighetstid för yrkeskompetensbevis och om vissa undantag från lagen. Lagändringarna, som antogs av riksdagen, trädde i kraft den 1 juni 2020 och upphörde att gälla den 1 december 2020.

I denna promemoria lämnas förslag som innebär att de nämnda lagändringarna kan göras på nytt, såvitt avser en ny tidsperiod.

3 Bakgrund

Det pågår en spridning i samhället av virussjukdomen covid-19

På grund av spridningen av det virus som orsakar covid-19 befinner sig Sverige och omvärlden i en mycket svår situation och måste planera för extraordinära åtgärder. Covid-19 är en allvarlig sjukdom som i de svåraste fallen har en dödlig utgång. Virusets spridning är mycket snabbt och Världshälsoorganisationen (WHO) deklarerade den 11 mars 2020 att covid-19 är en pandemi. Den extraordinära situationen har visat att det skyndsamt måste säkerställas att alla adekvata åtgärder kan vidtas. Detta gäller inte bara för att kunna förhindra eller minska spridning utan också för att minska de negativa effekter som en spridning av viruset kan få för viktiga samhällsfunktioner och för människors liv och hälsa.

Lagen om yrkesförarkompetens

Lagen (2007:1157) om yrkesförarkompetens innehåller bestämmelser om grundläggande kompetens och fortbildning för förare som utför transporter med vissa motorfordon samt bestämmelser om utbildning för att få sådan kompetens. Lagen genomför Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/59/EG av den 15 juli 2003 om grundläggande kompetens och fortbildning för förare av vissa vägfordon för gods- eller persontransport och om ändring av rådets förordning (EEG) nr 3820/85 och rådets direktiv 91/439/EEG samt om upphävande av rådets direktiv 76/914/EEG (fortsättningsvis yrkesförardirektivet). Lagen om yrkesförarkompetens är i huvudsak tillämplig på förare som är medborgare i en EES-stat och som utför gods- eller persontransporter som kräver körkortsbekräftelser C1, C1E, C, CE, D1, D1E, D eller DE enligt 2 kap. 5 § körkortslagen (1998:488). Lagen om yrkesförarkompetens innefattar också vissa undantag för förare av vissa fordon.

För att få utföra gods- eller persontransporter ska föraren enligt huvudregeln ha ett yrkeskompetensbevis. För att få beviset krävs antingen

grundläggande kompetens eller fortbildning och att de ålderskrav som finns är uppfyllda (3 kap. 1 och 3–7 §§ lagen om yrkesförarkompetens). Förare med s.k. hävdvunnen rättighet undantas från kravet att ha yrkeskompetensbevis för grundläggande kompetens. Enligt 4 kap. 1 § lagen om yrkesförarkompetens gäller som huvudregel att en förare förvärvar grundläggande kompetens genom att delta i en grundutbildning. En möjlighet till förkortad grundutbildning finns också. Utbildningen avslutas med ett kunskapsprov. Vid godkänt resultat på provet ska ett yrkeskompetensbevis utfärdas. En förare som har förvärvat grundläggande kompetens och en förare med s.k. hävdvunnen rättighet ska med vissa intervaller genomgå fortbildning hos utbildningsanordnare som får bedriva sådan fortbildning. Intervallerna framgår av 5 kap. 2–6 §§ lagen om yrkesförarkompetens.

Av 3 kap. 3 § förordningen (2007:1470) om yrkesförarkompetens framgår att fortbildningen ska vara läroledd och innehålla både teoretiska och praktiska moment. Den får bedrivas med hjälp av informations- och kommunikationstekniska verktyg eller avancerade simulatorer. Sådana verktyg får innefatta lärande på distans. Fortbildningen får dock bestå av högst tolv timmars lärande på distans.

I 6 kap. lagen om yrkesförarkompetens finns ytterligare regler om yrkeskompetensbevis. Transportstyrelsen ska enligt 4 kap. 1 § förordningen om yrkeskompetensbevis utfärda yrkeskompetensbevis till en förare som genomgått föreskriven grundutbildning eller fortbildning, om denne har giltigt körkort med den körkortsbehörighet som yrkeskompetensbeviset avser. Ett yrkeskompetensbevis är giltigt i fem år från den dag då det utfärdades.

Den 7 maj 2020 överlämnade regeringen propositionen Förlängd giltighet för yrkeskompetensbevis (prop. 2019/20:165). De föreslagna ändringarna innebar att det i lagen om yrkesförarkompetens infördes bemyndiganden för regeringen att meddela föreskrifter om förlängd giltighetstid för yrkeskompetensbevis och om vissa undantag från lagen. Lagändringarna, som sedermera antogs av riksdagen, trädde i kraft den 1 juni 2020 och upphörde att gälla den 1 december 2020.

Den 29 april 2020 presenterade Europeiska kommissionen ett förslag till förordning som bl.a. tog sikte på frågor om förlängning av yrkeskompetensbevis. Förslaget antogs sedermera och fick namnet Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2020/698 av den 25 maj 2020 om särskilda och tillfälliga åtgärder med anledning av covid-19-utbrottet avseende förnyelse av eller förlängning av giltigheten för vissa certifikat, intyg, bevis, körkort och tillstånd samt uppskjutande av vissa regelbundna kontroller och regelbundna fortbildningar inom vissa av transportlagstiftningens områden (fortsättningsvis Omnibusförordningen).

I artikel 2 i Omnibusförordningen stadgades om vissa tillfälliga förlängningar av fristerna för fortbildning och förlängningar av yrkeskompetensbevisens giltighet. Till följd av Omnibusförordningen kom de bemyndiganden som föreslogs i den nyss nämnda propositionen aldrig att användas. Giltighetstiden för de genom Omnibusförordningen förlängda yrkeskompetensbevisen började löpa ut den 1 september 2020. Det är för närvarande oklart om någon motsvarighet till hela eller delar av Omnibusförordningen kommer att antas inom EU framöver.

4 Ett bemyndigande om förlängd giltighetstid och vissa undantag

Förslag: Regeringen ska få meddela föreskrifter om förlängd giltighetstid för yrkeskompetensbevis. En förlängning ska inte få gälla längre än sex månader. Regeringen ska också få meddela föreskrifter om undantag från kravet på yrkeskompetensbevis. Ett undantag ska bara få avse den som haft ett yrkeskompetensbevis vars giltighetstid har löpt ut under perioden den 1 november 2020–31 januari 2021 och ska inte få gälla längre än sex månader.

Regeringen ska föreskriva att ett yrkeskompetensbevis ska gälla i ytterligare sex månader från den dag då giltighetstiden annars skulle ha löpt ut, om denna dag infaller under perioden den 1 februari 2021–31 juli 2021.

Regeringen ska vidare föreskriva att den som har ett yrkeskompetensbevis vars giltighetstid har löpt ut under perioden den 1 november 2020–31 januari 2021 under sex månader från det att beviset löpte ut inte ska omfattas av kravet på yrkeskompetensbevis.

Skälen för förslaget: I den rådande situationen med spridning av det virus som orsakar covid-19 har det framkommit att det kan uppstå praktiska svårigheter att bedriva de fortbildningar som krävs för att upprätthålla yrkesförarkompetens. Vissa av de åtgärder och rekommendationer som förekommer med anledning av smittspridningen eller som kan bli aktuella i framtiden kan antas få negativa konsekvenser för personer som arbetar som förare av fordon där krav på yrkeskompetensbevis gäller. Dessa förare kan förlora rätten att framföra sådana fordon på grund av bristande tillgänglighet till nödvändig fortbildning. Detta kan på sikt leda till allvarliga störningar eller en överhängande risk för allvarliga störningar i viktiga samhällsfunktioner och därmed i förlängningen en risk för människors liv och hälsa. Situationen måste därför åtgärdas.

Enligt Transportstyrelsens bedömning kommer omkring 59 500 yrkeskompetensbevis att upphöra att gälla fram till den 31 juni 2021, om ingen fortbildning genomförs. En förhållandevis stor del av dessa bevis löper ut under perioden den 1 april 2021 till den 31 juni 2021. Ytterligare 28 600 yrkeskompetensbevis löper ut mellan den 1 juli 2021 och den 30 september 2021. Totalt ska enligt Transportstyrelsens beräkningar närmare 105 000 förare, företrädesvis lastbilsförare, genomföra sin fortbildning för att förlänga sina yrkeskompetensbevis under 2021. Att det rör sig om så pass många bevis som ska förnyas under 2021 beror till stor del på övergångsregler som tillämpades vid genomförandet av EU-reglerna om yrkesförarkompetens.

Ett sätt att hantera situationen är att förlänga giltighetstiden för existerande yrkeskompetensbevis. En förlängning av giltighetstiden skulle flytta fram tiden för när en fortbildning måste genomföras för de förare vars yrkeskompetensbevis upphör att gälla i närtid. Det var också det sätt som användes i såväl Omnibusförordningen som i propositionen Förlängd giltighetstid för yrkeskompetensbevis (prop. 2019/20:165). Ett annat sätt att hantera sådana svårigheter kan vara en utökad möjlighet till

distansutbildning eftersom sådan skulle medföra att förare kan slutföra sin kurs från hemmet och inte behöver träffas i grupp. Detta sätt berörs vidare i avsnitt 5.

Det bör liksom under våren 2020 införas ett bemyndigande som ger regeringen möjlighet att meddela föreskrifter om förlängda giltighetstider för yrkeskompetensbevis. Bemyndigandet ska kunna användas till att meddela föreskrifter som innebär att yrkeskompetensbevis ska gälla under ytterligare en tid från den dag då giltighetstiden annars skulle ha löpt ut. En förlängning ska inte få gälla längre än sex månader.

Frågan uppkommer vad som bör gälla sådana yrkeskompetensbevis vars giltighet löper ut kort tid innan den nyss berörda lagändringen kan träda i kraft. Giltighetstiden för sådana bevis kommer alltså att ha löpt ut vid tiden för ikraftträdandet och är därför inte möjlig att förlänga. Av samma skäl som angetts ovan bör det i dessa fall vara möjligt att göra ett undantag från skyldigheten från kravet på yrkeskompetensbevis för att få framföra ett fordon med gods- eller persontransporter. Sådana undantag bör enbart få avse den som haft ett yrkeskompetensbevis vars giltighetstid har löpt ut under perioden den 1 november 2020–31 januari 2021. Genom att sätta en gräns för hur länge sedan beviset får ha löpt ut kan de intressen som motiverar kraven i lagen om yrkesförarkompetens upprätthållas på ett godtagbart sätt i den rådande situationen. Ett undantag ska inte heller få gälla längre än sex månader.

Det bör understrykas att det alltså är frågan om två olika fall. Det första fallet gör det möjligt att förlänga giltighetstiden för ett bevis som upphör att vara giltigt från och med den 1 februari 2021. Det andra avser i stället situationen där ett bevis giltighetstid löpt ut före den 1 februari 2021. Då kan regeringen inte meddela föreskrifter om förlängda giltighetstider men kan däremot meddela undantag från lagens krav på yrkeskompetensbevis enligt 3 kap. 1 § lagen om yrkesförarkompetens. Sådana undantag kan alltså bara gälla bevis som löpt ut under den tidsperiod före lagens ikraftträdande som anges ovan.

Det bedöms att behovet av nu berörda åtgärder är så angeläget att bemyndigandena omgående bör användas för att införa de lättnader som de medger. Det bör därför införas en ny bestämmelse i 4 kap. förordningen (2007:1470) om yrkeskompetensbevis. Enligt bestämmelsen ska för det första framgå att ett yrkeskompetensbevis ska gälla i ytterligare sex månader från den dag då giltighetstiden annars skulle ha löpt ut, om denna dag infaller under perioden den 1 februari 2021–31 juli 2021. För det andra ska undantag göras från kravet på yrkeskompetensbevis för innehavare av yrkeskompetensbevis vars giltighetstid har löpt ut under perioden den 1 november 2020–31 januari 2021. Undantag ska gälla under sex månader från det att beviset löpte ut.

En förare vars yrkeskompetensbevis förlängts kommer att omfattas av skyldigheten enligt 6 kap. 3 § första stycket 1 lagen om yrkesförarkompetens. Kravet innebär att föraren vid utförandet av transporten ska medföra ett giltigt yrkeskompetensbevis och är straffsanktionerat enligt 11 kap. 2 § första stycket i samma lag. Skyldigheten kommer att kunna uppfyllas med det tidigare utfärdade och sedermera förlängda yrkeskompetensbeviset. Polismyndigheten måste vid sina kontroller av dessa förhållanden beakta att ett visst yrkeskompetensbevis tidigare kan ha förlängts genom Omnibusförordningen.

En förare vars yrkeskompetensbevis löpt ut före ikraftträdandet och som därför i stället undantas från kraven på att inneha ett bevis kommer däremot inte att träffas av kravet i 6 kap. 3 § och därför inte heller av straffsanktionen i 11 kap. 2 § första stycket lagen om yrkesförarkompetens. Detta följer av att föraren inte är skyldig att inneha ett giltigt bevis på grund av undantaget från detta krav. I fall som omfattas av ett föreskrivet undantag aktualiseras av naturliga skäl heller inte något straffansvar enligt 11 kap. 1 § samma lag, som avser den som utför transporter utan att vara berättigad till det. En förare som vid poliskontroll påstår att han eller hon omfattas av en föreskrift om undantag kan styrka det genom att medföra det tidigare beviset. Om så inte sker, får i stället saken utredas vid en efterföljande förundersökning. Den praktiska nackdel för Polismyndighetens kontroller som detta innebär får anses uppvägas av det begränsade antal fall som situationen kan antas uppstå och det starka intresset av att kunna meddela undantag av det nu aktuella slaget. Polismyndigheten har vid sina kontroller av dessa förhållanden även att beakta att yrkeskompetensbeviset tidigare kan ha förlängts genom Omnibusförordningen så att det upphört att gälla just under perioden den 1 november 2020–31 januari 2021.

Förslaget är inte förenligt med ordalydelsen i artikel 3 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/59/EG av den 15 juli 2003 om grundläggande kompetens och fortbildning för förare av vissa vägfordon för gods- eller persontransport och om ändring av rådets förordning (EEG) nr 3820/85 och rådets direktiv 91/439/EEG samt om upphävande av rådets direktiv 76/914/EEG, men den nu rådande situationen kring smittspridningen var förstas inte förutsedd när direktivet antogs. Det är vidare för tillfället oklart om någon ny motsvarighet till nu berörda delar av Omnibusförordningen kommer att antas. Under rådande förhållanden är detta tillfälliga avsteg från direktivet motiverat.

5 Utökade möjligheter till distansutbildning

Förslag: Fortbildning för förnyelse av yrkeskompetensbevis ska för tillfället helt få bestå av lärande på distans.

Skälen för förslaget: Den 23 maj 2020 genomfördes Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2018/645 av den 18 april 2018 om ändring av direktiv 2003/59/EG om grundläggande kompetens och fortbildning för förare av vissa vägfordon för gods- eller persontransport och direktiv 2006/126/EG om körkort (fortsättningsvis ändringsdirektivet). Fortbildningen ska uppgå till 35 timmar. Den får delas upp i delkurser som uppgår till minst sju timmar vardera. En delkurs får delas upp på två på varandra följande dagar. Genom ändringsdirektivet infördes vissa möjligheter till distansutbildning under fortbildningen som för svensk del genomförts i 3 kap. 3 § förordningen om yrkesförarkompetens. Fortbildningen ska vara lärlarled och innehålla både teoretiska och

praktiska moment. Den får bedrivas med hjälp av informations- och kommunikationstekniska verktyg eller avancerade simulatorer. Sådana verktyg får innefatta lärande på distans. Fortbildningen får dock bestå av högst tolv timmars lärande på distans.

Vissa av de åtgärder och rekommendationer som förekommer med anledning av smittspridningen eller som kan bli aktuella i framtiden kan antas få negativa konsekvenser för de som behöver förnya sitt yrkeskompetensbevis vid fortbildning. Svårigheterna är bl.a. förknippade med vissa av de åtgärder som vidtas eller kan komma att vidtas för att hindra smittspridningen. Det kan därför befaras uppkomma brister i tillgången till fortbildning och svårigheter att bedriva sådan klassrumsundervisning som krävs. Regeln om att fortbildningen högst får bestå av tolv timmars lärande på distans ska därför tillfälligt ändras så att alla 35 timmar omfattas av möjligheten till lärande på distans.

Det skulle visserligen kunna invändas att sådana förlängningar och undantag som föreslås i avsnitt 4 gör utökningar av möjligheten till distansundervisning onödig. Detta är emellertid inte helt riktigt, eftersom sådana åtgärder också bidrar till att skapa en "utbildningsskuld" som utbildningsbranschen kan få svårt att hantera på sikt. När kraven på fortbildningar skjuts fram i tiden skulle det även kunna innebära att många utbildningsföretag upphör med sådan verksamhet, vilket på sikt är ett beaktansvärt problem. Det bedöms därför att de förlängningar och undantag som föreslås i avsnitt 4 bör kombineras med ökade möjligheter till distansutbildning i syfte att lämna ett större utrymme för att en normal föryelse av bevis ska kunna fortgå så långt möjligt.

6 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Förslag: Lagändringarna ska träda i kraft den 1 februari 2021 och de ska upphöra att gälla den 1 augusti 2021. Förlängningar av giltighetstiden för yrkeskompetensbevis ska dock fortsätta att gälla i de fall de hänför sig till tiden efter utgången av juli 2021.

Motsvarande ska gälla de föreslagna förordningsändringarna.

Den som har tillstånd att bedriva utbildningsverksamhet enligt lagen om yrkesförarkompetens ska till och med den 31 juli 2021 till Transportstyrelsen få anmäla de anpassningar av utbildningsplanen som följer av de nya föreskrifterna utan att behöva ansöka om att ändra eller meddela nya villkor i tillståndsbeslutet.

Skälen för förslaget

Ikraftträdande

Med anledning av den pågående och snabba spridningen av det virus som orsakar covid-19 bör det snarast säkerställas att adekvata åtgärder kan vidtas för att förebygga och minska de negativa effekter som spridning av viruset kan få för viktiga samhällsfunktioner och därmed för människors liv och hälsa. Det är alltså viktigt att den föreslagna lagändringen träder i kraft så snart som möjligt. Det föreslås därför att lagen ska träda i kraft den 1 februari 2021. De bemyndiganden som nu föreslås är motiverade av den rådande situationen och bör därför ha en begränsad giltighetstid. De bör gälla i sex månader. Motsvarande tidpunkter för ikraftträdande och upphävande ska gälla för de förordningsändringar som föreslås.

Övergångsbestämmelser

Frågan uppkommer om giltigheten av kvarvarande förlängningar efter det att bemyndigandet upphört att gälla. Om ett yrkeskompetensbevis upphör att gälla mindre än sex månader innan bemyndigandet upphör att gälla, bör en förlängning likafullt gälla efter utgången av juli 2021, under hela förlängningstiden. Det bör därför införas en övergångsregel som innebär att de förlängningar av giltighetstiden som följer av sådana föreskrifter som meddelats fortsätter att gälla för det fall de hänför sig till tiden efter utgången av juli 2021. Detta ska dock inte innebära att förlängningar kan gälla utan tidsbegränsning. En sådan begränsning följer dock av att bemyndigandets lydelse sätter tidsgränser för hur långa förlängningar som kan föreskrivas. Någon övergångsregel som tar sikte på föreskrifterna om undantag behövs inte, eftersom sådana undantag inte får överstiga sex månader.

I samband med införlivandet av ändringsdirektivet meddelades en tidsbegränsad administrativ lättnad i förordningen om yrkesförarkompetens genom en övergångsregel. Genom regeln tilläts den som har tillstånd att bedriva utbildningsverksamhet enligt lagen om yrkesförarkompetens att under 2020 till Transportstyrelsen anmäla de anpassningar av utbildningsplanen som följer av de nya föreskrifterna utan att behöva ansöka hos Transportstyrelsen om ändrade eller nya villkor i tillståndsbeslutet. Övergångsregeln ger utbildningsanordnarna möjlighet att endast anmäla en sådan förändring fram till årsskiftet. Från och med januari 2021 behöver en utbildningsanordnare ansöka om ändring, vilket innebär en prövning av denna ansökan och ett beslut från Transportstyrelsen. På grund av den föreslagna ändringen beträffande distansutbildning vid fortbildning bör det införas en motsvarande övergångsregel för att underlätta igångsättandet av sådan utbildning. Det beror bl.a. på att de begränsade resurserna hos Transportstyrelsen innebär att handläggningstiden är mellan fyra till åtta veckor för en ansökan om ändring.

7 Konsekvenser

Inledning

Författningsförslaget ger regeringen en möjlighet att vidta åtgärder för att förlänga giltighetstiden för yrkeskompetensbevis och meddela undantag från kravet på yrkeskompetensbevis. Detta innebär en möjlighet för transportföretagen och enskilda att flytta fram en förväntad utbildningsåtgärd och därmed även kostnaden för utbildning av sin personal. Detta bedöms mildra störningarna av vissa samhällsviktiga transporter.

Det föreslås även en förordningsändring som ger transportföretagen och enskilda en möjlighet att genomföra hela fortbildningen på distans, vilket gör att utbildningar kan hållas som annars skulle ha ställts in eller kraftigt begränsats.

Problemets omfattning

Den ökade smittspridning av det virus som orsakar covid-19 har inneburit att antalet utbildningsplatser för fortbildning minskat. Detta beror dels på de smittskyddsåtgärder som utbildningsanordnarna vidtagit, dels på att Sveriges Åkeriföretag (SÅ) och Transportfackens Yrkes- och arbetsmiljönämnd (TYA) ställt in sina utbildningar i fysisk form. Många aktiva utbildningsanordnare tillåter endast sju elever plus lärare, oavsett storlek på lokal, efter Folkhälsomyndighetens riktlinjer om att endast tillåta åtta deltagare i allmänna sammankomster och offentliga tillställningar. SÅ och TYA har uppskattningsvis minst 40 procent av utbildningsanordnarna knutna till sig och de smittskyddsåtgärder som övriga aktörer har vidtagit gör att tillgängligheten till utbildningsplatser ytterligare försämrats.

Enligt Sveriges Trafikutbildares Riksförbund (STR) har många yrkesförare en avvaktande hållning till att gå utbildningen för närvarande. TYA upplever att många yrkesförare är oroliga för att smittas av covid-19 och att, efter deltagande i utbildning, föra smittan vidare till resten av företaget. Även SÅ och Transportföretagen anser att läget är mycket allvarligt.

När antalet utbildningsplatser nu kraftigt har begränsats innebär det att problemet med yrkeskompetensbevis som löper ut växer. De övergångsregler som tillämpades vid genomförandet av EU-reglerna om yrkeskompetens innebär att det även under normala förhållanden skulle ha varit ett högt tryck på utbildningsbranschen under 2021. Under perioden 2017–2019 utfärdades 13 000–18 000 bevis per år. Transportstyrelsen förväntar sig att utfärda cirka 40 000 yrkeskompetensbevis under 2020 samt ca 105 000 under 2021.

Enligt Transportstyrelsens uppskattning löper ca 2 600 bevis ut i december 2020. För 2021 är uppskattningen ca 2 600 i januari, ca 4 300 i februari, ca 7 500 i mars, ca 11 000 i april, ca 15 000 i maj, ca 16 500 i juni, 9 500 i juli och ca 10 500 i augusti. Totalt beräknas ca 105 000 bevis löpa ut under 2021, vilket utgör mer än hälften av de 190 000 giltiga yrkeskompetensbevis som finns i Sverige. Även enstaka yrkeskompetensbevis som löper ut kan få stora konsekvenser för enskilda företag, då åkerinäringen kännetecknas av sin småskalighet. År 2019 bedrevs 46

procent av företagen som enmansföretag och 36 procent hade en till fyra anställda, medan enbart 0,5 procent hade fler än 100 anställda.

Även om Omnibusförordningen medgav sju månaders förlängningar för de yrkeskompetensbevis som löpt ut mellan den 1 februari 2020 och den 31 augusti 2020 har Transportstyrelsen, fram till november, utfärdat ungefär samma mängd yrkeskompetensbevis som normalt skulle ha förlängts. Detta tyder på att det inte finns någon större ”skuld” av fortbildningar som har skjutits upp mellan februari och november. Det har under våren och sommaren funnits möjligheter till fortbildning trots smittspridningen.

Om ingen åtgärd kommer till stånd, riskerar många yrkeskompetensbevis att löpa ut. Detta kan leda till störningar i samhällsviktiga transporter.

Förlängd giltighetstid för yrkeskompetensbevis och undantag från kraven på yrkeskompetensbevis

Det är viktigt att noga överväga vad som kan vara en lämplig förlängning av giltighetstiden och i vilken utsträckning undantag från kraven på yrkeskompetensbevis ska medges. Det gäller framför allt att överväga vilka positiva effekter en förlängd giltighetstid och undantaget får för viktiga samhällstransporter och för transportföretagen. Men det bör även övervägas vilka effekter och konsekvenser åtgärden får för utbildningsanordnare på kort och lite längre sikt. Det är viktigt att de åtgärder som nu vidtas inte kraftigt förstärker de problem som finns med antalet yrkeskompetensbevis som löper ut under 2021, framförallt under perioden april–september.

Vid en förlängd giltighetstid kan utbildningsanordnare antas märka av ett minskat antal deltagare till sina planerade utbildningar. För vissa skolor och utbildare kan det leda till betydande negativa ekonomiska konsekvenser genom att intäkter tillfälligtvis förskjuts i tiden. För perioden den 1 december 2020–30 september 2021 beräknas ca 96 300 förare senast ha genomfört sin utbildning. Det motsvarar en total utbildningskostnad om ca 158 miljoner kronor för perioden. En förlängd giltighetstid utan ökade möjligheter till distansundervisning kan längre fram även leda till större belastningar på trafikskolor och utbildningscenter men också leda till en brist på utbildningsplatser. En kortare förlängningsperiod torde få en mindre påverkan på utbildningsanordnarens verksamhet och ekonomi men kan innebära en brist på utbildningsplatser på grund av den stora gruppen förare, med främst behörigheterna C och CE, som behöver genomgå fortbildning under framförallt april–september 2021. Den effekten kan dock mildras om möjligheterna till distansundervisning ökar.

En längre förlängningsperiod torde få negativa konsekvenser för utbildningsanordnarens ekonomi. Detta gäller särskilt för de utbildningsanordnare som endast arbetar med yrkesförarkompetens. Leder den dåliga ekonomin till att verksamhet upphör, t.ex. på grund av konkurser, kan det även innebära negativa konsekvenser för möjligheten att framöver genomföra en fortbildning inom den förlängda giltighetstiden. En längre förlängningsperiod kan även öka risken för att mindre skolor och utbildningscenter slås ut av ekonomiska skäl. Skulle de önska återuppta utbildningen av yrkesförarkompetens måste de ansöka om

nytt tillstånd vilket innebär en handläggningstid på ett par månader. Det skulle ytterligare öka risken för en stor brist på utbildningsplatser innan den förlängda giltighetstiden upphör. Även denna risk kan minskas genom ökade möjligheter till distansundervisning.

Undantaget föreslås avse yrkeskompetensbevis vars giltighet löper ut mellan den 1 november 2020–31 januari 2021 för att fånga upp de förare som har drabbats av det plötsligt minskade antalet utbildningsplatser. Detta kan innebära ett visst merarbete för åklagarmyndigheten då yrkesförare som har kört med stöd av ett utgående yrkeskompetensbevis i efterhand undantas från kravet på yrkeskompetensbevis. Detta var även en effekt av Omnibusförordningen och Åklagarmyndigheten har enligt uppgift inte upplevt några större problem med den situationen.

Utökade möjligheter till distansutbildning

De negativa effekterna som förändringarna i giltighetstiden av yrkeskompetensbevisen innebär kan till viss del mildras genom en ökad möjlighet till distansundervisning. Detta skulle innebära en fortsatt inkomst för utbildningsanordnarna, vilket skulle mildra effekterna av en lång förlängning av yrkeskompetensbevisen. Det skulle även kunna minska antalet förare som skjuter upp sin fortbildning på grund av det rådande smittläget. Företag och förare är medvetna om den stora mängd yrkeskompetensbevis som löper ut under april–september och kan tänkas genomföra en fortbildning på distans medan de vet att kapaciteten finns hos utbildningsanordnarna.

Även om en stor del av de förare vars yrkeskompetensbevis löper ut endast har någon eller några delkurser kvar finns klara fördelar med att tillåta att hela utbildningen får ske på distans. En sådan konstruktion fångar upp de förare som har hela utbildningen kvar men det fångar även upp nygamla förare som tidigare har haft ett giltigt yrkeskompetensbevis och nu återvänder till branschen. Dessa kan genom 35 timmars fortbildning åter få ett giltigt yrkeskompetensbevis. Att ytterligare förare kan tillföras branschen trots pandemin får anses vara mycket positivt.

För att åtgärden med ökade möjligheter till distansundervisning ska få full effekt bör det fortsatt under 2021 krävas att utbildningsanordnarna endast anmäler förändringar i utbildningsplanen om dessa avser distansundervisning. En ansökan om ändring istället för en anmälan innebär en handläggningstid som Transportstyrelsen uppskattar till 4 till 8 veckor, vilket kraftigt skulle fördröja den effekt som ett ökat antal timmar distansundervisning skulle kunna få.

Det bör dock betonas att även om branschorganisationerna uppger att en digital omställning är möjlig så gäller detta endast till viss del. Det krävs att utbildningsanordnarna har samma kontroll över deltagarna som i ett klassrum, vilket kan innebära att full utbildningskapacitet kanske inte kan uppnås. Det är inte heller säkert att alla utbildningsanordnare har förutsättningen att ställa om till digital utbildning. Enligt uppgifter från Transportstyrelsen är det i november 2020 endast 37 utbildningsanordnare av 330 som har anmält att de har påbörjat eller ska börja med distansundervisning. Det är inte heller säkert att samtliga företag har möjlighet att låta sina förare genomgå en fortbildning på distans.

Gemensamma överväganden för förslagen

Det går inte med exakthet att beräkna vilka samhällsekonomiska besparingar en förlängd giltighetstid, ett undantag från kravet på yrkeskompetensbevis och utökade möjligheter till distansundervisning medför. I stort torde dock en ökad risk för smittspridning samt en ökad risk för störningar i samhällsviktiga transporter medföra större samhällsekonomiska kostnader än den tillfälliga förskjutningen av förväntade intäkter som en förlängd giltighetstid medför för utbildningsanordnare, förutsatt att förlängningen inte blir för lång. Effekten för utbildningsanordnarna kan ytterligare minskas genom att ett utökat antal timmar för distansundervisning tillfälligt införs. Regeringen har samtidigt vidtagit flera generella åtgärder för att lindra effekterna för de företag och enskilda som drabbas av effekterna av covid-19. Polismyndigheten kommer att påverkas marginellt genom informationsinsatser till de polismän och bilinspektörer som utför trafikkontroller i fråga om det förändrade regelverket. Även åklagarmyndigheten kommer att påverkas marginellt genom informationsinsatser om hantering av befintliga ärenden där förare, under den aktuella perioden för undantag, kört utan giltigt yrkeskompetensbevis. Som tidigare redovisat har en sådan situation redan förekommit och föranledde inte något större arbete. Domstolarna kan påverkas marginellt av samma anledning. Transportstyrelsen kommer inte att påverkas av förlängningen av yrkeskompetensbevis då detta sker automatiskt. Vad gäller möjligheten att fortsatt, under en övergångsperiod, anmäla förändring i utbildningsplanen som innebär distansundervisning kan det antas leda till en något minskad arbetsbelastning hos Transportstyrelsen. Polismyndighetens, Åklagarmyndighetens, Transportstyrelsen och domstolarnas kostnader ryms inom befintliga anslagsramar. Förslaget bedöms inte påverka trafiksäkerheten.

Alternativ till förslagen

Att inte gå vidare med något av alternativen skulle innebära stora effekter för enskilda företag och i förlängningen samhällsviktiga transporter. Storleken på de samhällsekonomiska effekterna beror på hur smittspridningen i Sverige utvecklas och hur utbildningsanordnarna och åkerierna reagerar på förändringarna i smittspridningen. Den går därmed inte att beräkna med någon säkerhet. En alternativ reglering skulle kunna innebära att endast gå fram med ett av förslagen. Det bedöms dock inte som tillräckligt, då en digital omställning inte beräknas kunna hantera den mängd yrkesförare som behöver fortbildas. Att endast förlänga giltighetstiden skulle innebära att en risk för att antalet utbildningsplatser inte skulle täcka det ökade behovet av fortbildning. I båda fallen skulle störningar av vissa samhällsviktiga transporter riskeras.

8 Författningskommentar

8.1 Förslaget till lag om ändring i lagen (2007:1157) om yrkesförarkompetens

13 kap.

3 § Regeringen får meddela föreskrifter om förlängd giltighetstid för yrkeskompetensbevis. En förlängning får inte gälla längre än sex månader.

Regeringen får meddela föreskrifter om undantag från kravet på yrkeskompetensbevis. Ett undantag får bara avse den som haft ett yrkeskompetensbevis vars giltighetstid har löpt ut under perioden den 1 november 2020–31 januari 2021 och får inte gälla längre än sex månader.

Paragrafen, som är ny, innehåller bemyndiganden för regeringen att meddela föreskrifter. Övervägandena finns i avsnitt 4.

Bemyndigandet i *första stycket* innebär att regeringen får meddela föreskrifter om förlängning av giltighetstider för yrkeskompetensbevis. Frågan om giltighetstid regleras i 6 kap. 1 § fjärde stycket. Föreskrifterna kan innebära att yrkeskompetensbevis ska gälla under ytterligare en tid från den dag då giltighetstiden annars skulle ha löpt ut. Förlängningen får dock inte gälla längre än sex månader. Föreskriften får alltså inte innebära att ett yrkeskompetensbevis gäller längre tid än sex månader från det datum det annars skulle ha löpt ut. Frågan om giltighetstid efter det att bemyndigandet upphört att gälla behandlas i avsnitt 8.2.

Bemyndigandet i *andra stycket* innebär att regeringen kan meddela föreskrifter om undantag från kravet på yrkeskompetensbevis. Dessa föreskrifter kan innebära undantag för förare som haft ett giltigt yrkeskompetensbevis som förlorat sin giltighet en kortare tid innan det nya bemyndigandet trätt i kraft. Ett undantag innebär att en sådan förare får utföra sådana transporter som omfattas av lagen om yrkesförarkompetens trots avsaknaden av ett yrkeskompetensbevis. Ett undantag får inte gälla längre än sex månader från det att undantaget börjar gälla och kan under alla förhållanden inte gälla efter det att paragrafen upphört att gälla, jfr avsnitt 8.2.

Gemensamt för båda fallen är att ett visst yrkeskompetensbevis giltighet tidigare kan ha blivit förlängt med stöd av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2020/698 av den 25 maj 2020 om särskilda och tillfälliga åtgärder med anledning av covid-19-utbrottet avseende förnyelse av eller förlängning av giltigheten för vissa certifikat, intyg, bevis, körkort och tillstånd samt uppskjutande av vissa regelbundna kontroller och regelbundna utbildningar inom vissa av transportlagstiftningens områden.. Vid tillämpningen av paragrafens båda stycken ska sådana förlängda giltigheter anses gälla även vid bedömningen av sådana nya förlängningar och undantag som bemyndigandena medger.

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 1 februari 2021.

Enligt ikraftträdandebestämmelsen träder lagen i kraft den 1 februari 2021. Övervägandena finns i avsnitt 6.

8.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (2007:1157) om yrkesförarkompetens

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2021.
2. De förlängningar av giltighetstiden för yrkeskompetensbevis som följer av sådana föreskrifter som meddelats med stöd av den upphävda paragrafen fortsätter dock att gälla i de fall de hänför sig till tiden efter utgången av juli 2021.

Genom lagen upphör 13 kap. 3 § att gälla. Det innebär alltså att 13 kap. 3 § har begränsad giltighetstid. Övergångsbestämmelsen behandlar viss giltighet av förlängningar som sträcker sig efter det att paragrafen upphävts men som meddelats dessförinnan. Övervägandena finns i avsnitt 6.